



## Forskerinterview

Samfundsvidenskabelige forskere undersøger den verden og virkelighed, vi lever i. Journalist Lars Lønstrup interviewer en ny forsker i hvert nummer af DJØF Bladet. Se tidligere forskerinterviews her: [www.djoef.dk/forskerinterview](http://www.djoef.dk/forskerinterview)

Af Lars Lønstrup, freelancejournalist / Foto af Martin Dam Kristensen

# Danske studerende får mest

Danske studerende får den største uddannelsesstøtte i verden og kan nu se frem til højere løn, når de kommer ud på arbejdsmarkedet. Men det danske samfund får for lidt ud af vores investering i de studerende, mener uddannelsesøkonom.

Skattekommissionens forslag om at fjerne to års SU-stipendier og erstatte dem med SU-lån faldt med et brag – først i medierne og siden på Christiansborg – fordi danske studerende udgør en stærk vælgergruppe, som ingen politikere har lyst til at genere.

Derfor kan de studerende gå ud af regeringens samlede skattereform som sejrherre, mens dansk samfundsøkonomi generelt lider skade ved SU-forslagets bortfald.

Det mener Helena Skyt Nielsen, der er professor med speciale i uddannelsesøkonomi ved Institut for Økonomi ved Århus Universitet. Hun var selv medlem af Skattekommissionen, og på baggrund af sin forskning peger hun på, at det danske SU-niveau er så højt, at det ikke ville have nævneværdige negative konsekvenser, hvis man skar det ned i den størrelsesorden, som Skattekommissionen foreslog.

Hertil kommer, at forslaget ud over en konstant forbedring af statsfinanserne med 750 mio. kr. årligt ville have haft en række samfundsøkonomisk fordelagtige konsekvenser. Men disse fordelagtige konsekvenser forsvandt fuldstændig i den SU-debat, som fulgte offentliggørelsen af Skattekommissionens rapport, mener Helena Skyt Nielsen.

*Hvordan ville jeres forslag give det danske samfund større udbytte af investeringen i uddannelsesstøtte?*

"For det første ved at øge de studerendes incitament til at blive hurtigt færdige med deres uddannelser og komme ud på arbejdsmarkedet. For det andet ved at øge unge mænne-

*Hvilke uddannelser tænker du på, når du nævner uddannelser med højt samfundsøkonomisk afkast?*

"Overordnet set uddannelser inden for de naturvidenskabelige, sundhedsvidenskabelige og samfundsfaglige fag, hvor beskæftigelsesudsigterne er gode, og hvor man typisk kan se frem til en høj løn. Modsat har man på de humanistiske uddannelser typisk udsigt til knap så sikker beskæftigelse og knap så høj løn efter endt eksamen."

» Trods den høje danske uddannelsesstøtte sakker vi agterud i forhold til uddannelsesniveaut blandt unge i andre lande «

Helena Skyt Nielsen, uddannelsesøkonom

skers incitament til at vælge en uddannelse med højt samfundsøkonomisk afkast. Med den nuværende indretning af SU-systemet, hvor man er garanteret en fast stipendie-indtægt selv et år efter at den normerede studietid på fem år er udløbet, kombineret med at man kan se frem til at skulle betale høje marginalsatser, når man kommer ud på arbejdsmarkedet, fungerer incitamenterne ikke godt nok."

*Så både Skattekommissionens hovedforslag om at sænke marginalsatserne og delforslaget om at omlægge SU-systemet har som mål at øge tilskyndelsen til, at de unge vælger en uddannelse, der typisk giver høj løn efter endt uddannelse?*

"Ja, vi har beregnet merafkastet til 300.000 kr. over et livsforløb for danskere, der tager en lang videregående uddannelse, hvis marginalsatserne nedsættes i den størrelsesorden, vi foreslår.

Samtidig vil nedsættelsen af den direkte studiestøtte betyde, at de studerende skal tilbagebetale en lidt større del af udgifterne til deres uddannelse. Samlet set vil de to ting →

motivere dem til at gennemføre uddannelsen på normeret tid og til at vælge en uddannelse, som samfundet har brug for.”

*Er jeres tænkemåde ikke udtryk for en lidt pengefikseret indgangsvinkel til det livsvalg, som valg af uddannelse jo er?*

*Målet om at øge udbuddet af højtuddannet arbejdskraft er en slags mantra i disse års politiske debat, hvorfor?*

”Fordi vi er et land med høje lønninger, mangel på naturressourcer og hård konkurrence med udlandet. Derfor er vi nødt til at konkurrere på den videnstunge produktion, hvis vi vil

» Det har faktisk provokeret mig lidt, at ingen af kritikerne har forholdt sig til rapportens præmis om at skaffe øget arbejdsudbud samtidig med at sørge for social balance «

Helena Skyt Nielsen, uddannelsesøkonom

”Nej. Interesse spiller naturligvis en afgørende rolle for valg af uddannelse, og det rækker vores forslag da heller ikke ved. Valget skal være frit, men det er bare skørt, hvis samfundet indretter incitamenterne således, at man tilskyndes til at vælge de ”sjove” fag, som fører til lidt lavere lønnede jobs, mens man straffes for at vælge de uddannelser, som arbejdsmarkedet virkelig har brug for.”

*Med jeres ønske om, at danske studerende hurtigere gennemfører deres studier og kommer ud på arbejdsmarkedet, ligger I på linje med Velfærdskommissionen for et par år siden. Hvorfor er det så vigtigt?*

”Fordi den høje afslutningsalder på danske kandidatuddannelser på typisk 28-29 år er en barriere for at øge velstand og produktivitet. Trods den høje danske uddannelsesstøtte sækker vi agterud i forhold til uddannelsesniveaet blandt unge i andre lande. Velfærdskommissionen fandt, at 45-54 årige danskere ligger på en 5. plads blandt de 30 OECD lande, hvad uddannelsesniveau angår, mens de 25-34 årige kun ligger på en 13. plads. Hvis danske studerende kunne blive hurtigere færdige, ville det være lig med en betydelig samfundsøkonomisk gevinst, idet det ville øge udbuddet af højtuddannet arbejdskraft, som tilfører samfundet langt større værdi end uuddannet arbejdskraft.”

bevare vores velfærdssamfund. Dette er også centralt i rapporten fra Velfærdskommissionen, og den rapport der skal komme senere på året fra Arbejdsmarkedskommissionen.”

*Men kommer vi ikke til at forykke den sociale balance i velfærdssamfundet, hvis skattelettelserne går til de højtuddannede og højtloønnede, mens de lavtlønnede intet eller næsten intet får?*

”Jo, med mindre vi kompenserer for de højtloønnedes forbedrede indtægtsmuligheder. Men det gjorde vi jo også ved at foreslå afskaffelse af en række af deres privilegier. Fx afskaffelse af de fradrag for sundhedsforsikringer, aktier og obligationer, som højtloønnede medarbejdere kan få qua deres ansættelsesforhold.”

*De mange kritikere af jeres SU-forslag synes grundlæggende uenige i, at studerende er en privilegeret samfundsgruppe, som bør betale for forbedrede indtægtsmuligheder i fremtiden.*

”Ja, og det undrer mig virkelig. De studerendes identitet har ikke tilpasset sig til, at de bliver en del af det mest velstående Danmark. Ligesom de studerende overhovedet ikke forholdt sig til det faktum, at de selv efter en SU-omlægning ifølge OECD stadig vil være de studerende i hele verden, som får størst direkte uddannelsesstøtte i form af stipendier målt som andel af BNP.”

*Men kritikken af jeres forslag kom jo ikke kun fra de studerende. Hvorfor var der fx ikke et eneste politisk parti, som forsvarede jeres SU-forslag?*

”Fordi de studerende udgør en stor og stærk vælgergruppe, som tilmed er en af de kløgtigste i samfundet. Derfor er dens gennemslagskraft i forhold til såvel medier som politikere betydeligt større end mere ressourcetsvage medlemmer af det danske samfund. Men det har faktisk provokeret mig lidt, at ingen af kritikerne har forholdt sig til rapportens præmis om at skaffe øget arbejdsudbud samtidig med at sørge for social balance. Jeg synes godt, man i medierne kunne have afkrævet de studerende et alternativt bud på, hvad de hellere vil ofre end to års stipendier, hvis de under ingen omstændigheder vil undvære dem. De kunne for eksempel tilbyde at afskrive sig retten til efterløn, hvis de har deres SU så kær.”

*Har kritikerne af jeres SU-forslag ikke en pointe, når de bekymrer sig for, om det ville få færre unge fra især samfundets nedre lag til at søge ind på en videregående uddannelse og gennemføre den?*

”Nej, det er der ikke belæg for at påstå. For det første er vi med vores nuværende generøse SU-system ikke bedre end vores nabolande til at trække unge mennesker ind på de videregående uddannelser – heller ikke unge fra lavere sociale lag. Det kunne tyde på, at det høje danske niveau for stipendier ikke er så afgørende i forhold til disse spørgsmål, som mange forestiller sig. For det andet sandsynliggør en undersøgelse, som jeg er medforfatter til, at en stipendiereduktion i den størrelsesorden, Skattekommissionen foreslår, vil have en meget lille effekt på, hvor mange der søger ind på en videregående uddannelse – også blandt unge fra lavere sociale lag.”

